

A Budai Vigadó története

Az épület belső képét meghatározza az impozáns előtér, az oszlopos, széles márványlepcső, a gazdagon díszített, tágas színházi előcsarnok és a gyönyörű színházterem. A tervezőknek nem volt könnyű dolguk, hiszen a budai polgárság minden igényét kielégítő - színházi, könyvtári és egyéb kulturális célokat szolgáló - központot kellett létrehozni egy tömbön belül. A művelődési helyszíneken túl a földszinten egy kávézó, az emeleten egy étterem állt a vendégek rendelkezésére. Az épület 1898 és 1900 között épült eklektikus stílusban, **Árkay Aladár** és **Kallina Mór** tervei szerint. A viszonylag egyszerű külsőt pompás szecessziós belső kompenzálja.

{vsig}gallery/venue/bv{/vsig}

A Hagyományok Háza Budapest szívében, a **Budai Vár lábánál**, a Dunától alig 100 méterre, a Budai Vigadó épületében található (I. kerület, Víziváros, Corvin tér 8.). Gyalogosan megközelíthető a Fő utcán haladva a Batthyány tér és a Clarck Ádám tér (Lánchíd, budai hídfő) között, illetve tömegközlekedéssel a 86-os busz Szilágyi Dezső téri megállójától vagy a 19-es villamos Halász utcai megállójától.

Részletes információ:

A Budai Vigadó épületének helyén a török hódoltság idején egy, a törökök által épített nagy áruraktár, később fegyverraktár állt. A 19. század elején a katonai hatóságok budai társzekérraktára helyezkedett el itt, különféle épületek együtteseként. A kiegyezés után a honvédség kezébe került épület továbbra is katonai raktárként működött. Ezen épületek igénytelen, többször átalakított és toldott házak voltak, barokk, sőt középkori eredetű alapfalakon.

A 19. század végére a gyorsan fejlődő polgárságban megfogalmazódott az igény, hogy Budán is legyen vigadó. A Duna budai oldalán élők rendelkeztek ugyan kulturális szervezetekkel,

rendezvényeiket azonban csak a már megkopott Fácán vendéglő nagytermében tarthatták. A budai polgárok 1892-ben kérték először írásban Gerlóczy Károly fővárosi alpolgármestertől a pesti Vigadóhoz hasonló kulturális palota felépítését, ahol összejöveteleiket, mulatságaikat tarthatják. Ennek megvalósítása azonban sokáig elhúzódott, mert nem találtak hozzá alkalmas telket. 1894-ben végül megoldódott a probléma: Budapest belterületi katonai ingatlanjait Wekerle Sándor miniszterelnök az 1894. évi 20. tc. segítségével Budapest tulajdonába juttatta vissza. Ekkor került a főváros kezébe a pesti Újépület, a budai Citadella, valamint néhány budai belterületi laktanyaépület, köztük az a fegyverraktár, melynek helye alkalmasnak bizonyult a leendő budai Vigadó felépítésére. A Fő utca – Corvin tér – Iskola utca által határolt háromszög mellé a főváros megvásárolta a két szomszédos telket is.

1897-ben a főváros közgyűlése nyilvános pályázatot írt ki az épületre, melynek nyertese Kallina Mór és veje, Árkay Aladár közös munkája lett. Az építészek igen nehéz feladat előtt álltak, mivel nem volt könnyű sokféle igényt kielégítő, színházi, könyvtári és egyéb kulturális célokat szolgáló épületet tervezni, egy megadott tömbön belül. Feladatukat végül remekül megoldották. Az 1896-ban kiírt tervpályázat után az építkezés két évvel később, 1898 tavaszán kezdődött, és a következő év őszére a 800 négyszögöl alapterületű épület már szerkezet-készen állt. Az építési költség 650.000 Ft, vagyis 1.300.000 korona volt.

Az 1898 és 1900 között emelt, kétemeletes, belsőudvaros, timpanonos, kupolaszerűen manzárdos tetőfelépítménnyel ellátott épület, mely főleg a neoreneszánsz stílusjegyeit viseli magán, a korra jellemző eklektikus stílusban készült. A homlokzat oszlopfői attikai jón, az oszloptörzsek olasz reneszánsz mintát követnek. A kapu- és ablakkeretezések, a mellvédek szintén az olasz (római, firenzei) reneszánsz palotaépítészetből ismert megoldások. A főhomlokzatot eredetileg kis kiülésű faloszlopok, pillérek, könyöklők ékesítették.

A háznak két díszes (a Corvin téri és a Fő utcai) és egy alárendelt (az Iskola utcai) homlokzata volt. Az épület dél felé, a Corvin tér irányába fordul. Középső tömbjéhez egyszerűbb oldalszárnyak csatlakoznak. Az első emeleten nagyméretű, félköríves, a második emeleten kerek ablakokat építettek be. Ezen ablakok keretezése eredetileg igen díszes, barokkos jellegű volt.

Noha az elkészült épület a céloknak tökéletesen megfelelt, költségkímélési okok miatt kora igényeihez képest viszonylag szerény díszítésekkel bírt. Érthetetlen, hogy a homlokzat díszítőszobrainak alkotóit sehol sem említik. Nevüket sem a korabeli publikációkban, sem az utókor leírásaiban nem találjuk meg. Ennek oka az lehet, hogy a szobrokat nem hazai szobrász alkotta, de a szobrászok jelentéktelensége is közrejátszhat benne. Ha az akkoriban vezető díszítőszobrászok valamelyike (Szécsi, Szász, Marhenke) dolgozott volna itt, biztosan

megragadja a reklám lehetőségét. Néhány művészettörténész feltételezi, hogy a szobrokat a Kallina Mórral egyébként dolgozó, kisebb tehetségű Kászonyi László készítette.

A régi fényképfelvételeken látszik, hogy az épület Fő utcai sarkán kávéház volt, az Iskola utcain pedig étterem. A viszonylag egyszerű eklektikus külsőt pompás szecessziós belső díszítés kompenzálta. Az impozáns, tágas előcsarnokot karszti márványoszlopokkal díszítették, belőle széles márványlépcső vezetett az emeletre. A lépcsők mellett lámpák százai világítottak; a belső falakat halványzöldre festették. A ház belső stukkódíszzeit a Matscheko és Schroedl cég szállította. A földszinten kávézó, az emeleten 400 fő befogadására alkalmas étterem állt a vendégek rendelkezésére. Ennek folytatásában helyezkedett el a Budai Polgári Kör társalgója, olvasója és három játékterme. Az első szinten egy 350 négyzetméteres díszterem kapott helyet. A bálók megrendezésére kitűnően alkalmas termet 270 izzó és 3 óriás ívlámpa világította be. Falfelületein hatalmas tükröket, valamint Pauli Erik „Az est” és „A reggel” című falfestményeit helyezték el. A díszteremhez két oldalról egy-egy kisterem csatlakozott. Oldalt, az utcákkal párhuzamos szárnyakban további kistermek, a belső udvarra néző folyosókon társalgók, klub- és olvasóhelyiségek, kártyaszobák nyíltak. A felsőbb szinteken négy magánlakást alakítottak ki. Ezek mellett működött a Budai Könyvtár Egylet és a Budai Anyakönyvi Hivatal.

Az épületet 1900. január 20-án Halmos János polgármester adta át. Nagyszabású farsangi bállal nyitották meg a Vigadót, melynek fővédnöke Klotild főhercegasszony volt. A megnyitó alkalmával a Duna mindkét oldalának rangos társasági szereplői megjelentek, mire tekintettel a rendezőség gyönyörű táncrenddel lepte meg a közönséget. Éjfélkor a bál alkalmából összegyűjtött műtárgyakat sorsoltak ki, és az összes bevételt a budai szegények javára ajánlották fel.

A báltermet később 306 férőhelyes színházteremmé alakították. Ma ez a színház ad otthont elsősorban a Magyar Állami Népi Együttes előadásainak, akik évente több mint 120 alkalommal lépnek fel itt. Napjainkban az épület több funkciót tölt be: a Vigadóban kapott helyett a Magyar Művelődési Intézet és a Hagyományok Háza.

1997-ben felmerült, hogy az épület megfelelő lenne a Nemzeti Színtársulat otthonául, így sokan úgy gondolták, hogy a Budai Vigadó a legalkalmasabb a Nemzeti Színháznak. A kivitelezés nem valósult meg, de ha a tervet elfogadták volna, mára a Corvin tér alatt többek között egy sokszintes automata mélygarázs üzemelne.

Az épületet 2007-ben felújították. A munka már nagyon indokolt volt: az utolsó külső felújításra

a negyvenes években, 1945 után került sor. A világháború okozta súlyos károk helyreállítása alapos volt ugyan, de ekkor nem az eredeti állapot visszaállítására, hanem egy jóval egyszerűbb épület kialakítására törekedtek. A mostani munkálatok első fázisában az épület külsejét állították helyre. Az eredeti építési terv megoldásai jól követhetők és visszakereshetők voltak a levéltári anyagból. Ez azért lényeges, mivel az elpusztult részletek legnagyobb részéről nincsen korabeli fotó; talán csak a korabeli képekkel bőven dokumentált Corvin téri főhomlokzat a kivétel.

A rekonstrukció eredménye az épületen már látható. A párkányokra visszakerültek az onnan eltűnt szobrok, a timpanon fölé pedig a szintén hiányzó mitológiai szoborcsoport. Kibontották a homlokzat korábban befalazott kerek ablaknyílásait, ezáltal az épület a Corvin tér felé nyitottabb lett. Visszakerültek a földszint egykori nagy kávéház- és étteremablakai is. A főbejárat előtt újra fedett kocsifelhajtó áll. A teljes külső felújítás után remélhetőleg a belső tér felújítására is sor kerülhet.

2011-ben az épületet a szaktárca műemlékké nyilvánította.

Az építőkről **Kallina Mór**

Gross-Bittesch, Morvaország, 1844. szeptember 20. – Budapest, 1913. május 5.

Építész. Építészeti tanulmányait Prágában végezte, tervezői gyakorlatát Thomas Hansen irodájában szerezte. Ezt követően Otto Wagner bécsi építész irodájában dolgozott; együtt végezték a budapesti Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga tervezését és kivitelezését. Így került Budapestre, ahol több bérpalota építésére kapott megbízást. Általában a kor arisztokrata és nagypolgári elitjének (gróf Bethlen-, gróf Bánffy-, Mocsonyi-, Jálics-, Oetl- stb. családok) városi épületeit alkotta, vagyis a kor egyik keresett építészévé lépett elő. Fő műve a budai várban épített Honvédelmi Minisztérium és Főhadparancsnokság épületegyüttese. Az új Országházra kiírt pályázaton díjat nyert. Vejével, Árkay Aladár építőművésszel elnyerték a budai Vigadóra kiírt pályázat első díját és ők építették fel. Műveit neoreneszánsz stílusban tervezte (a Szentkirályi utcai volt Nemzeti Tornacsarnok, a volt honvédelmi minisztérium a Várban, a Szent Gellért-emlékmű architektúrája stb.).

Kallina konvencionális neoreneszánsz-eklektikus épületeket tervezett, biztos ízléssel és nagy kivitelezői gyakorlattal. Épületeit többnyire maga kivitelezte. Mint egy társadalmi osztályt

kiszolgáló gyakorlott tervező, bevált sablonjaitól ritkán tért el.

Árkay Aladár

Temesvár, 1868. február 1. – Budapest, 1932. február 2.

Építész, iparművész, festő. A budapesti műegyetemen szerzett oklevelet, majd képzését francia és olasz tanulmányutakon fejezte be. Kezdetben eklektikus stílusban dolgozott Kallina Mór építész társaságában (Budai Vigadó, Szent Gellért-emlékmű stb.). Önálló munkái a magyaros stílustörekvések és a modern térformálás jegyében fogantak: az 1900-as évek elején a szecesszió felé nyitott. Az első világháború előtti korszak legismertebb kísérletezőinek egyike volt. Tehetsége nem engedte, hogy egy stílus, irányzat, vagy formavilág mellett kötelezze el magát. Kortársai fő művének az Andrássy út végén emelt szecessziós Babochay-villát tekintették (1906, Andrássy út 129.). Az utókor inkább az 1923-ban befejezett városmajori római katolikus templom népies formái miatt becsüli. Az ő munkája emellett többek között a budapesti Baróthy-ház, a fasori református templom, a Rákócziánium; Győrben a gyárvárosi római katolikus templom. 1928-ban Greguss-díjat nyert. Utolsó munkái (mohácsi városháza és postapalota, győri színház, a budapesti Erzsébet sugárút kiépítési terve stb.) a legmodernebb elvek alapján készültek.